

Muhi Sándor

Balogh Géza: *Élő hagyományaink*

*(A Csirák Csaba által szerkesztett Otthonom Szatmár megye sorozat 21. kötetének bemutatója
2004. május 20-án volt a szatmári Kőlcsey Ferenc Főgimnázium dísztermében)*

A mi korosztályunknak megszámlálhatatlanul sok tartozása van, hiszen nemzetiségünk történetének közelmúltjában több mint hét évtized telt el hallgatással, megmaradásunk érdekében sokszor kilátástalannak tűnő, több oldalról gátolt erőfeszítésekkel. Közben peregetek az évek, halványult az emlékezet, és a felnövekvő nemzedékek egyre kevesebbet tudtak múltunkról, hagyományainkról, intézményeink történetéről, azokról az erőt adó, bátor próbálkozásokról, amelyeknek köszönhetően nemcsak megmaradtunk, hanem emelt fővel vállalhatunk múltat és jelent egyaránt.

Ebben a már-már hősiességű, túlélő küzdelemben csak az érzi adósságát, akire hatottak az elődök példái, aki úgy érzi, hogy tartozik annak a közösségnek, amelynek mindent köszönhet.

Mi volt Szatmárnémetiben a mi generációnk számára a példa, a megtartó erő? Többek között iskolánk volt az, a Kőlcsey Ferenc Főgimnázium. Nevezhették ezt az intézményt bárminek, számozhatták a hatalom mindenkori birtokosai bárhogy, számunkra ugyanazt jelentette: tartást, kultúrát, kiváló tanárokat, szeretettel ötvözött szigorúságot, hagyományokat, dicső múltat és kiapadhatatlan forrást, amelyből már szüleink, nagyszüleink is merítettek. Amikor az épületet is elvették, az intézmény gyűjteményei, könyvtára, szertáraink becses kincsei ebek harmincadjára jutottak, a tanári festményeit pedig évtizedekre a biológia szertár polcai mögé rejtették, nos, akkor is voltak kapaszkodóink. Ott voltak tanáraink, akik titokban tovább ápolták hagyományainkat, akik tartásukkal közvetett módon ugyan, de kitartásra, helytállásra buzdítottak valamennyiünket.

Most már fel tudom fogni, mekkora bátorság kellett az 1957-es, 400 éves évforduló megünnepléséhez, a névadáshoz közvetlenül az 1956-os események után. Évtizedeknek kellett eltelniük ahhoz, hogy megértsem, mit jelentett az én nemzedékem számára a *Hagyományaink*, emlékeink címet viselő kiállítás megrendezése. Akkoriban, kisdíákként és is elvegyültem a meghatottan ünneplő tömegben, de a látottak rögzültek, és tanáraink már akkor pontosan tudták, hogy az átélt események még nagyon sokáig hatni fognak. Hatottak is, hiszen az ilyen élményeknek köszönhetően volt iskolánknak, intézményeinknek a legkilátástalanabb időszakokban is ereje a megújulásra, az újrakezdésre.

Máig nem felejttem az 1989-es változások után azokat a gyors és határozott lépéseket, amelyeket nemzetiségünk néhány képviselője tett magánkezdeményezésből, minden előzetes egyeztetés, megbeszélés nélkül. Ezeknek a lépéseknek következményeként egy egész, addig erőszakosan megszüntetett, ellehetetlenített intézményrendszer élet újjá. Sokan értetlenül bámulták az eseményeket, mások külföldi

segítségekre gyanakodtak, és voltak olyanok is, akik hosszú és titkos előkészítő munka eredményét látták minden megvalósításban. A valódi, belső mozgatórugókat csak azok érthették igazán, akiknek voltak példaképeik.

Balogh Géza is kölcsöys diákként élte át az évfordulós eseményeket, és ezek számára is életre szóló élményt jelentettek. Talán nem túlzás azt állítani, hogy életének meghatározó élménye volt a Kölcsöyben töltött néhány tanulóév is, hiszen írásai, tettei nap mint nap bizonyítják ezt a feltételezést. Sokadmagával igen szerencsés ember, hiszen évek óta annak az intézménynek lehet tanára, aligazgatója, amelynek annak idején diákja volt. Mindennapi munkahelye élményeket idéz, és naponta emlékezteti „tartozásaira”, amiknek fontosságát történelemtanárként még jobban átérzi. Nem szeretne adós maradni, ennek nyilvánvaló és egyértelmű bizonyítéka ez a könyv is, amely lényegében tanulmánykötet, és amelyben a tapasztalt, nyugdíjkorhatárhoz közel álló, helytörténeti írásokat hosszú évek óta rendszeresen közlő kolléga támpontokat szeretne nyújtani az utána jövő nemzedékeknek, olyanokat, amelyeket annak idején ő is kapott.

E sorok írójának abban az élményben lehetett része, hogy szinte hetente értesült a szerző munkájának legújabb eredményeiről, átérezhette örömét, kétségeit minden új adatfoszlány, kép, értesülés megtalálásakor, és értékelhette a szerző felelősségteljes erőfeszítéseit is annak érdekében, hogy minden leírt mondata, fejezete jól dokumentált, valóságghű legyen. Mondhatnánk, hogy bárki, akinek kellő ideje, kitartása van ahhoz, hogy forrásmunkákat, levéltári adatokat felkutasson, a még élő hozzátartozók hitelt érdemlő közléseit feljegyezze, megírhatta volna ezt a munkát. A fentiekben felsoroltak ide azonban nem elegendők, ennél lényegesen több kell. Szeretet kell, ragaszkodás, meghatározó élmények, az elődök példája és még hosszan sorolhatnám.

Balogh Géza tanulmánykötete csupa olyan dologról szól, amelyet érintőlegesen ismerhetnek ugyan néhányan az eddig megjelent cikkek, tanulmányok alapján, de olvasva sorait hamar rádöbbenünk, hogy eddigi ismereteink mennyire hézagosak. Részletesen beszámol a tanári szobában látható falfestmények keletkezésének történetéről, a munka, a megrendelés anyagi háttéréről, támogatóiról. Az iskolaépület létrehozásának, bővítésének körülményeiről, alapítványokról, gyűjtésekről, neves és névtelen adakozók százairól, áldozatkészségről, közösségi szellemről. Szó esik benne az intézmény gyűjteményeiről, a 400 éves évforduló megünnepléséről és még nagyon sok mindenről, amelyekről tucatszám keringenek legendák, de annál kevesebb a konkrét, jól dokumentált adat. A fentiek miatt bátran állítható, hogy újabb hiánypótló munkát tarthat kezében az olvasó, amelyet e sorok írója jó szívvel ajánl minden volt és mai kölcsöys és más iskolában végzett diáknak, mindenkinek, akinek fontos, hogy alaposabban ismerje térségünk évszázadok óta reprezentatív kultúrintézményének a hiteles, számtalan új elemet tartalmazó, változatos, érdekes történetét.

Azzal kezdtem írásomat, hogy a mi nemzedékünknek számtalan tartozása van. Azzal a jóleső érzéssel fejezem be, hogy Balogh Gézának köszönhetően ezúttal is sikerült egy keveset törlesztenünk mindebből. Köszönet érte.